

RÜNNAK

Noorsotsialistlik ajakiri

Nummer 5 (7)

1927

II aastakäik

Ormi Arp

Tööraha püha

Me veres laulab leekiv mäss,
maakera pind meist võpatub.
Me päike pole ärtu äss —
viisnurk on see, mis võitlust õpetab.
Suund kindel, tähis ikka silmas,
teotahet teenime kõik üht —
käel kindlal oheldame ilma —
võitlusse pöörmatu on rüht.
Me samm on mürisk
diktaatorite perre,
me samm on püss,
mis juhit kodanluse kerre.
Töö, tuli purustav ja pauk
tööraha võitlusrõõmus laul.
Me samm on järsk:
teovalmis rahvas sammub —
tääk jõuetu me vastu, kahurid meist piirat.
Me samm on mäss.
Me samm on ramm.
Me lihastes on jõud —
me saatjaks on loodud võim,
maa jõududelle alistuvad päikse kiired.

(Aksioon II)

Märkeid noorsotsialistlikust liikumisest

1.

Noorsooliikumises on tunda uusi puhanguid ja tuuli — see kord ilmavaatelise otsingu ja erinemise suunas.

Nagu meie üldine ühiskondlik ja kultuuriline areng on noor, alles viimaste aastakümnete saavutusena veel küllaltki ilmetu ning segane — nii ka noorsooliikumine. Nagu paljudki vaneimaist sotsialistlikkest tegelasist ei ole suutnud hoiduda meelitatavast koostööst isegi kodanlise parempoolsusega, nii ka töölisnoorsugu on aidanud vedada kodanlise noorsooliikumise isikliku mõnutsemise vankrit.

Noorsotsialistliku liikumise esilekerkimisega on tekkimas kindel vahejoon kodanlise ja sotsialistliku noorsooliikumise vahel.

2.

Kui kodanline noorsugu murrangaastail noorte iseseisvustungist ning psühholoogilisest ja ilmavaatelisest erinemisest tingituna millegi vastu on tõstnud protesti, siis on see olnud peamiselt ainult perekond ning kool, mitte niivõrt valitsev ühiskondlik kord, mille ebaõiglusetust kõige kibedamalt tunda saab oma turjal töölisnoorsugu.

Kodanline noorsugu ta teadlikumas ning erksamas osas on sattunud vastollu temale mitte küllalt vaba arenemisvõimalusi andva kooli ning perekonnaga, kuna majanduslikest muredest ja allasurutavusest ta on olnud alati vaba. Viimane kõige teravamal kujul on ainult töölisnoorsoo osa.

Siit siis ka kodanlise ja sotsialistliku noorsooliikumise erinevus — nii sihilt kui taktikalt.

Kodanlise noorsooliikumise võimaliseks ideaaliks on eestkätt isiklik hüvang enesesse süvenemise kaudu ning ühiskondlikkude klassivastolude kaotamine kõikvõimsa romantilise idealismi abil.

Kui kodanline noorsooliikumine enam-vähem algab alles murrangeaga, täieliselt haarab aga ainult noorusaastaid, siis ei saa sotsialistlikku töölisnoorsooliikumist võtta sarnase tervikuna.

Sotsialistlik töölisnoorsooliikumine jaguneb õieti kolme ossa, mis tingitud vanaduse vahedest ning selle järelsusist. Need sotsialistliku töölisnoorsooliikumise arengstaadiumid on:

töölislaste hooldus, sotsialistlik töölisnoorsooliikumine ning noorsotsialistlik liikumine.

Töölislaste hooldus haaraks tööliste, proletaarliku töötava rahvakihi lapsi umbes 12-ne kuni ehk veel enamgi eluaastani, murde-aani.

Murdeiga ühes esimeste noorusaastatega umbes kuni 18-ne eluaastani moodustaks sotsialistliku töölisnoorsooliikumise. Kuna noorsotsialistlik liikumine eneses koondaks kõiki nooruslikult mõtlevat sotsialistlikku noorpõlve, mille vanaduse ülemmäära kindlaks määrata üldse raske.

Kõige selle keeruliste ülesannetega laste hoolduse, noorsooliikumise, mille ühise nimena võiks tarvitada siiski noorsotsialistliku liikumise nime, juhtijaskonnaks oleksid noorsotsialistid, muidugi mitte keeldudes, vaid otse vajades vanemate töölisliikumise juhtide ning tegelaste kaasabi ja kogemusi.

3.

Jõuka kodanlise klassi lapsed ei vaja ühiskondlikku ega eri laste hoolduslikku liikumist. Kodanlistel emadel jätkub küllaldaselt aega ning võimalusi laste eest hoolitsemiseks endil — kui nad tahavad ainult natukenegi omi mõnususi piirata. — Kui nad ise ei taha teha seda, muidugi kui nad üldse piiravad oma hääolu laste sünnitamise, siis on neil võimalusi ammede ning bonnade muretsemiseks proletaarlikkudest kihtidest. Viimastele palga maksmiseks majanduslikke varasi jätkub.

Töölisnaisel laste eest hoolitsemiseks ei jätku aega ega ka majanduslikku jõukust. Kapitalistlik varade valmistamisviis, ühes tööstuse mehhaniseerimisega, röövib proletaarliselt lapselt ema, isast rääkimatagi. Proletaarlaste lapsed on juba imevatena jäetud enese hoole, vaevalt jalgu allasaades on nende koduks paratamatult tänav. Kodusest kasvatuselt ei saa siin juttugi olla — hää kui kuidagi kõhtki täis saab ja närusid riiete asemele selga.

Vaevalt kooliealiseks saades tuleb töölislapsel ise omale hakkata ülespidamist ning kooliskäimise võimalust teenima. Korraliku algharidusegi saamine jääb ainult unistuseks, seda ei võimalda kaugeltki kõigi vanemate majandusline olukord. Paljud peavad, vaatamata sunduslikule koolikohustusele ning sääduse nime all tuntud kirjatähelisele kogukondlisele toetussele, mis häälkorral piirdub õppeaasta kohta ainult mõnesaja margaga, üldse jääma ilma hariduseta.

Mis rõõmu ning lõbu pakub koduta proletaarlase lapsele koolis käimine, kus tihti teda õpetatakse vihkama töölisklassi,

seda kõige maise kurja allikaks pidades. Hävineb viimanegi side koduga, olgugi ainult nimelisega, öömajaga, kuid siiski koduga.

Saavutusist riiklise laste hoolekande ja -kaitse alal seadusandlisel teel on veel vähe. Soovida on palju. Nõudele, et ühiskondlik lastehoolekanne alluks tööliskonna kontrollile ning teostuks võimalikult riigi ja seltskonna poolt antud summade ning toetusega tööliskonna enese kaudu, tuleb töölisklassil enesealgatusel luua veel lähemal päevil töölislaste hooldamine, töölislaste gruppide asutamise teel.

Loogem proletaarlistele lastele tänava asemel töörahva-meelsete kasvatajate valvel teine kodu, kooskäimiskohad inimväärseiks lõbustusiks ning õpinguiks koos omasugustega! Võimaldagem töölislastele kasvatust, neid õpetades töölisklassi kui tuleviku panti austama, ei mitte vihkama ja põlgama!

Ülesandeid, mis kohustavad, on siin palju ning paljudele.

Meie sotsalistlikult mõtlejaid pädagooge, vanemaid partei seltsimehi, töölisliikumise tegelasi, kui rähklemisest aega jatkub siis ka noorsotsialiste, ootab tulevase sotsialistliku korra ja oleviku viletsuse kõrvaldamise nimel töölislaste hooldamisel, kaitsel ning — kasvatamisel määratu lai ja ühtlasi vastutusrikas tööväli.

Olgu tiivustuseks ning eeskujuks selle liikumise loomisel, eriti Austria seltsimeeste saavutused ja kogemused proletaarliste laste sõpradena.

4.

Umbes 12—21 eluaastani eraldub noorsugu üldsusest oma mõtlemisviisiga. See on füüsilise ja vaimlise küpsemise ning tahtejõu kujunemise aeg, on aga ka ühtlasi aeg, mille lõpupoole noorsugu iseseisva tegurina seltskonnas tahab esineda. Tänapäeva seltskonna eluvormid on liiga keerulised ja kitsad selleks, et noor neis võiks vabalt orienteeruda ja liikuda. Täiskasvanute seltskond ei taha teda omaks tunnistada ja ka ta ise ei tunne end sääl olevat kodus. Ainult teiste omataoliste hulgas leiab ta enese mõistmist ja teistega kaasaelamise võimalusi. Kodu — perekond praegusel kujul, mis isegi väeti töölislapse oma enese hoole jätab, ei suuda sel alal palju pakkuda. Ka praegune kool ei anna intensiivsemaks kooseluks, sõpruskondade tekkimiseks palju eluvõimalust. Ning noorsool üldse, ka kodanisel, eriti aga töölisnoorsool jääb üle ainult: minna tänavale ning sattuda alkoholi ja muude kapitalistliku korra pahede küüsi.

Siit algavad sotsialistliku töölisnoorsooliikumise ülesanded.

Siin on noorsotsialistide osa tänapäeva töölisliikumises ning selle võitluses ühiskonna parema korra suunas.

Nagu töölistel, puudub ka murrangelisel töölisnoorel kodu, lõbustused ning edasiõppimise võimalused. Tunnete ning tahtejõu kasvamisega suureneb aga nõue seltskonna ja tegude järele, milleks sotsialistlik noorsooliikumine võimalusi peab looma: mängude, lõbustuste edasiharimise ja enesearenduse võimaluste loomise teel.

Indiaanlaste romantika rahulduse paremaks abinõuks võiks läti seltsimeeste eeskujul olla töölisnoorsoo sportlaste grupid, mis moodustaksid kasvades tööliklassile nii vajaliku kaitseväge, töölikaitseliidu.

Sotsialistlik noorsooliikumine töölisnoorsoo sõpruskonnana süvendaks aina tööliklassi ühtekuuluvuse tunnet ning arendaks nii vajalist tõelist seltsimehelikust.

Sotsialism kui ühiskondlik liikumine on pikaajaline poliitilissotsiaalne protsess, kuid sõpruskonnana võime seda olevikuski üleelada mitte üks unistada tulevikust.

Belgia noore kaardiväge aastakonverentsist

Paar nädalat tagasi pidas Belgia noor kaardivägi oma aastakonverentsi, kus arutati poliitilisi ja majanduslikke küsimusi ning organisatsiooni lähemaid ülesandeid. - Konverents oli erakordselt rohkearvuline ja läbirääkimistest selgus, et kõigil on soov tegevust töölisnoorsoo keskel jätkata veel energilisemalt kui senini.

Seltsimees H o y a u x kõneles konverentsil organisatsiooni praegusest seisukorrast ja vahendeist tegevuse suurendamiseks. Ta nõudis sotsialistlikult parteilt ja ametiühingult rohkem tähelepanu töölisnoorsoo organisatsioonidele. Praegu on organisatsioonil 15.000 liiget, kuid see arv peab kindlasti tuntuvalt kasvama. Hoyaux nõudis, et tööliste kaitseväge read saaks noortööliste abil uuesti korraldatud, kuna fašistlik hädaoht pole veel kadunud. Ka side noorte ja hariduslike organisatsioonide vahel peab tugevnema.

Hoyaux ühtlasi protesteeris täienduskoolides valitseva olukorra vastu, kus taga kiusatakse sotsialistlikult organiseeritud töölisnoori ja kus ei panda rõhku kaheksatunnilisele tööpäevale. Belgias on nimetatud täienduskoolides üldse 90.000 õpilast, kuid see on ainult väikene osa kogu kutsetööl tegevast noor-

soost. Peaks sissesäetama sunduslik koolikohustus kõigile 14—18 a. v. noortele. Sotsialistlik tööminister Wouter säeb kokku vastava seaduseelnõu. Koolitunnid tulevad arvata kaheksatunnilise tööpäeva hulka ja ettevõtjad peavad nende eest maksma vastava tasu. Ka peab tegema elavat kihutus-tööd puhkeaja seaduse maksmapanemiseks. Vastava seaduse-kava on juba ametiühingute liit valmistanud.

Sõjavastast kihutustööd peab mitmევორra suurendama. Katoliiklik siseminister, de Brogueville, varustab praegu sandarme tulirelvadega. Politsei relvastamist põhjendab ta sellega, et ka Saksamaa oma relvastust suurendavat. See härra koguni takistab rahuaktsioone. Tahab isegi keelata noore kaardiväe avalikke koosolekuid, kuna sääl lehvivat sümboolsed lipud, kus sõduritele näidatakse relvade purustamist.

Allkirjade kogumist kuuekuulise sõjaväeteenistuse sisse-säedmiseks tuleb jätkata. Noored peavad sellele energiliselt kaasa aitama. Selles seaduse eelnõus on veel ettenähtud: sõdurite palkade suurendamine, sõiduhinna alandamine puhkusele sõitvaile sõdureile, kindlustus, et ettevõtjad sõjaväest vabastatud sõdurid uuesti tööle võtaks, keeld, et sõdureid ei tohi kasutada streigimurdjate kaitseks jne.

Vaielused ettekande kohta konverentsil olid väga elavad. Suur osa kõnelejaist nõudis, et sotsialistliku partei poliitika peab arenema pahempoolsemaks ja et oleks aeg parteil lahkuda koalitsioonist, mis varem oli õigustatud majanduslikkudest raskustest, nüüd on need enam-vähem möödas.

Konverentsil otsustati, et sotsialistlik noorsooliikumine eeltähendatud nõudmistest eest peab võitlema rippumatult partei poliitikast ja taktikast, olgugi küll partei nõusolekul.

Muuseas võeti konverentsil vastu resolutsioon:

„Konverents peab tarvilikuks, et tänapäeva töölisliikumises rohkem esikohale säetaks sotsialismi ideaal ja vannutab Belgia töölispartei juhte seda vajadust kindlalt silmas pidama“.

Klaus Zweiling

Mida sünnib praegu Hiinas

Ühe artikli või ajalehe teate lugemine Hiinast rahuldab meie keskpäraseid suurelikke. Pikemalt ja korduvalt selle küsimuse juures ei armastata peatuda. Kujutus, mis saadakse niisuguse pääliskaudse jälgimisega, on äärmiselt segane.

Mingid võõranämelised kindralid kaklevad sääl omavahele

ja mis puutub meisse, kas valitseb Hiina üle Tshang Tso-lin või Sun Tsuan-fang.

Lähtudest soovist tutvuneda Hiina praeguste oludega lühikesega ülevaate kaudu, püüame kirjeldada mitte üksikute kindralite isikuid, vaid nende seljataga seisvaid ühiskondlikke jõudusid.

*

Hiina

Tänapäeval Hiinas võrratu vana ühiskondlik vorm, mitmetuhande aastase ajalooga, võitleb meelheitelga uue ühiskondliku korra sissetungimise vastu. Seda püütakse taevapoegade maale kanda Euroopast, nimelt kapitalistlikku ühiskonnavormi.

Vana, feudaalne ühiskond on rajatud ühiskondlikkude ülesannete jaotamisele riigi ja patriarhhaalse perekonna vahel. Perekond Hiinas mahutab endasse mitu inimpõlve, teda valitseb isa. Perekond on suletud valmistamisring, s. t. kõik tarbeained valmistatakse perekonna majapidamise piirides. Riik — perekondade perekond —, kelle üle valitseb piiramatu võimuga keiser, täidab kaitse ülesandeid. Ta on rajatud puhtsõjalistele põhimõtetele. Sellel Hiina feudaalsel ühiskonnal on oma kombed, umbes 4000 aastane minevik, seega ka tugevad ideoloogilised jõud.

Sellesse ühiskonda on sisse tungimas kapitalism, mis tahab purustada perekondliku valmistamise piirid ja anda need suurte vabrikute kätte, millele üle ei valitse mitte perekonnaisa, vaid rikas ettevõtja, olgugi samase piiramata võimuga.

Vana, feudaalne sõjalise jõule tugiv riik ei suuda täita uute valmistamisviiside nõudeid. Toome ainult ühe näituse: uued vormid inimestevahelises läbikäimises nõuavad, et oleks üldine, valitseja isiklikkudest tujudest olenematu ja kirjalikult ülesmääratud, kodanline õigus. On tarvis luua ühiskondlikud sidemed ja läbikäimine riigikodanikkude vahel, mis kokkuvõttes moodustavad rahvusliku, demokraatliku riigi mõiste. Seda suurem on vajadus uue ühiskondliku korra järele, mida rohkem vana feudaalriik hävineb endise perekonna piiride purunemisega. Nii on Hiinas kapitalism ühiskondlik paratamatus, teed uue ühiskonna poole juhivad majanduslikud jõud.

Lõunast Kantonist kaudu kapitalism tungis Hiinasse. Lõunast pidi seepärast kerkima ja hargnema liikumine demokraatliku riigikorra taotlemiseks. Selle ülesande täitmiseks on ka lõunas asutatud Kuomintang-partei.

Põhjapool on vana kord rohkemaks ajaks püsima jäänud. Kui 1916. a. Kantonist poolt Pekingi feudaalvalitsus troonilt tõu-

gati, võtsid maakondades võimu oma kätte tugevamad väejuhid.

Nii sai Mangoolia juhiks ja valitsejaks Feng Yu-hsiang, Mandžuuria valitsejaks Tshang Tso-lin, Jangtsetali maakonna valitsejaks Wu Pei-fu jne. Need kõik võitlesid omavahel kesk-võimu vallutamiseks.

Sellel ajal kerkis lõunas esile Kuomintang, kelle sõjavägesid juhtis Tshang Kai-shek. Selle väed võitlesid uue riigikorra, demokraatlise Hiina eest.

*

Inglismaa ja Jaapan

Niikaugele on Hiina küsimus vast kõigile selge. Raskused praeguse olukorra mõistmiseks tekkisid sellest, et need kaks suurriiki ühiskondlikke teravusi Hiinas püüdsid kasutada oma huvides.

Hong-kong ei rahuldanud inglasi — sõjaliselt küll, kuid mitte majanduslikult. See jäi eraldatuna Kuomintangi võimu-alusse maa-alasse. Boikott inglise kaupade vastu, transport-tööliste streik, need olid Hong-kong'i eraldumise põhjusteks.

Teisiti oli lugu briti kaubandusega Jangtsetal'is. Et seda maakonda omale kindlustada, pidi Suur-Britannia end kuulutama säälse liikumise, eesotsas Wu Pei-fu, pooldajaks. See sündis kindrali toetamisega sõjariistade ja raha näol.

Mida kindlamini aga toetus Inglismaa jalg Jangtse maakonnale, seda rohkem valmistasid nad pinda uuele ühiskonnale ka kesk Hiinas. Lühidalt hoolitsesid oma sõbra Wu hävitamise eest Kantoni sõjavägede poolt. Niipea, kui inglased tunnustasid Jangtse maakonna iseseisvuse, jätsid nad ka maakonna juhi Wu oma saatuse hooleks. Nüüd asusid nad toetama keskprovintside kindrali Sun Tshuan-fang'i, kelle päälinn Shanghai oli Briti kaubanduse keskkohaks Hiinas. Kuid viimane kindral oli oma sõjalise kui ka majandusliku jõu poolest äärmiselt nõrk. Ühe linna teise järele kaotas ta Kuomintangile, kuni viimaks järele jäi ainult Shanghai.

Jaapan kiiresti kasvava rahvaarvu ja maapuuduse tõttu ning lootuses saada rikkaid rauakaevandusi, tundis suurt huvi Mandžuuria vastu, mis geograafiliselt on vahetumalt seotud Korea poolsaarega ja mis aitab lahendada kõiki nimetatud puudusi.

Nii toetas Jaapan Tshang Tso-lini ja päästis tema sõjaväed kokkuvarisemisest. Tema päästis mitte ainult Jaapani abi, vaid ka põhjas veel täiel määral maksev feudaalne kord.

Venemaa

Nõukogude Venemaal on püüdmine „sooja vee“ järgi, s. t. jäävabade sadamate järgi, mis suurele riigile kindlustaks hää juurepääsu ilmakaubandusele. Pääle selle vajab Venemaa Mandžuuriat kui kaugemat punkti Taga-Siberis, mis moodustaks hiiglariigile ühe osa tarvilikust tuiksoonest.

Seepärast Venemaa toetas oma naabrikindrali Feng Yuhsiang'i, kes oma jõuga vallutas Pekingi ja tõrjus tagasi Tshangi kuni Korea piirideni. Viimaks oli sunnitud Jaapani survele taganema oma maa-alale tagasi.

Venemaa vajab koostööd kogu Hiinaga, seepärast asus ta toetama rahaliselt, moraalselt ja sõjaliselt Kuomintang' — lootuses enda mõjupiirkonda tõmmata mitte ainult Mandžuuriat, vaid kogu Hiinamaad. Ka Feng saades lisatoetust venelastelt, pööras uuesti sõjategevusele tagasi, ja nüüd juba Kuomintangi toetajana.

Feudaalsetest valitsejatest on Hiinas seega järele jäänud vaid kindral Tshang Tso-lin.

*

Proletariaat ja tulevik

Proletariaadi kui klassi olemasolu on seotud kapitalismiga. Töölisklass kasvab kapitalismiga ja kaob üleminekul klassideta tuleviku ühiskonda.

Seepärast on Hiina proletariaat praegu võrdlemisi nõrk. Mis proletariaadist siiski juba on, see võitleb külge-külge vastu Hiina noore kodanlusega Kuomintang'is. Selle võitluskogu väljenduseks on seni olnud streigid Han-Kou's, Shanghais ja mujal, kus Hiina ettevõtjad vastolus väljamaalastega ja kus ka streigi päevade eest tasu maksetakse!

Sellel määral, kuidas areneb demokraatlik Hiina, kuidas areneb kapitalism, tekkib ka uus front: klassivõitlus, mis tänapäeval keeb kõigis kapitalistlikkudes maades.

On juba märgata esimesi tundemärke uuest klasside tekkimisest. Võitlus radikaalsete ja mõõdukate vahel Kuomintang'is, s. t. võitlus kodanluse ja proletariaadi vahel, muutub iga päevaga teravamaks. Hiina noor kodanlus püüab juba aimata Jaapani ja Inglise ettevõtjate talitusviise.

See arendamine purustab ka Kuomintang'i. Tema proletariaatlik tiib astub üleilmlisse proletarlaste väkke ja asub klassivõitlusele oma maa kodanlusega.

„Jungsozialistische Blätter'i“ järele.

Usu ja sotsialismi vahekord ajaloos

Vana ristiusk ootas õnnistust ja õnne ühelt jumalalt, kes pidi maa pääle laskuma ja igavese õnneriigi looma. Kuna see lootus teostamist ei leidnud, säeti jumalik lunastus „teise ilma“ ülesandeks ja maapäälset häda hakati suure kannatlikkusega kandma.

Valgustusaegjärk uskus, et kogu ilm on mõistuslik, nagu ta varem oli jumalik, sest „religiooni prillid olnud mõistuse omadega vahetatud“. Usk absoluutsesse tõesse leidis maad. Tõdesid võis leida vaid mõistuse — õige mõtlemise kaudu. Ühiskondlikesse oludesse ülekantud, tähendab see: ta annab tõesti hää ühiskonna uuenduse, ta pole aga veel leitud. Seda võis leida mõni üksik inimene, see inimene võis saada inimkonna lunastajaks.

Sarnasele alusele põhjendasid oma vaate utopistlikud sotsialistid. Utopistid leidsid oma sotsiaalse lunastuseloote vormi renaansile järgnevas valgustusaja filosoofias, nagu vanad kristlased oma aja usuelu. Siis tulid Kant ja Hegel ja nendega koos romantilise „spekulatsiooni“ purunemine. Materialistlik aegjärk järgnes idealistlikule, loodusteadlik aegjärk filosoofilisele. Tehnika ja kapitalistlik majandus löid õitsele. Massi viletsus kasvas suuril sammel. Lunastuseloote pidi uuel kujul tärkama ja pidi otsima aegkonnale vastuvõetavaid vorme.

Kergivad silmapiirile Marx ja Engels. Samal ajal tegutseb Charles Darwin. Teatav sugulus Marxi ja Darwini vahel oli olemas. Marx ütleb Darwini raamatu kohta — loomulikust valikust: „Kuigi toore inglislikkusega arendatud, on see r a a m a t, mis loodusteaduse põhialuse me vaatele sisaldab.“ Marxiga algab teaduslik sotsialism — vastavalt loodusteaduslikule aegjärgule. Lunastust ei võidud enam ühelt jumalalt loota ega oodata, vaid see pidi nagu mõni loodusevajadus tulema.

Tol ajal oli terve aegjärk läbiimbunud materialismiga. Materialism valitses kogu kultuuri üle. Seega ühenduses oli ka seletatav, et sotsialism oli identne materialismiga.

Sotsiaalsed võitlused olid enamasti „vaimulikust tulest läbi hõõgund“, sest nad olid lootuse väljendus lunastuse

järele. Vaatleme selleaegset suhet religiooni probleemi, siis selgub enam vähem ka tolelaegne vaimuilm.

Marx ütleb:

„Usus teevad inimesed oma empiirilise maailma üheks ainult mõeldud — ettekirjutatud olemuseks. See pole muul viisil seletatav, kui ainult seni kestnud produktsiooni- ja läbikäimiseviisidest.“

Lootus tulevikuilma oli inimesis väga juurdunud. Neid äratada ja maapäälseile ideaalidele vaimustada, see oli vaid siis võimalik, kui neil röövida unistus taevariiki ja neid kahtlema panna.

Nii ärkas Bebelis põlgus usu vastu. Ta ütles sarnaselt Marxile: „Usk on praeguse ühiskonna olukorra vastupeegeldus.“ Bebel kuulutas ette üldist usu — eriti ristiusu — allaminekut. Kui kaugel tulevikus ühtki kurnatud inimest pole, siis ei ole ta arvates inimesil vaja end muinasjuttudega ja usuga trööstida. Ta arvates ei tuleks aga usku veel mitte maha jätta, sest „ilma arvamiste mahasurumisteta ja päaletungimisteta kaovad usulised organisatsioonid ja kirikud isenesest.“ Selle vaatega oli Bebel teoreetiliselt usku salliv, kuigi ta oma isikliku veendumuse järgi oli ateist (jumalaeitaja). Praktiliselt oli ta usu vaenlane.

„Nad ei pea... imestama“, hüüab ta, „kui ma mitte ainult katoliku vaid üldse usuvastane olen! Ristiusk ja sotsialism seisavad vastamisi nagu tuli ja vesi.“ Kuid usuvastatus ei leidnud sotsialistlikus liikumises üldist vastuvõtmist. Erfurdi programm jättis usu „erasjaks“. Selleks mõjus kodanline kultuur. Töölisliikumises avaldus jõuetus.

*

Praegusaja töörahvas on teadlikum. Ta teab, milles seisab kogu viletsuse põhjus. Ta teab milles seisab ülesanne, et elu muuta. Seda teadmist tuleb süvendada. Kodanlus teeb pettemängu. Ta rahustab proletariaati „teise ilma mõnustega.“

Nüüd meie aja inimesed ei ole nii vaimuvaesed, et ootavad mingit lunastust. Nad teadvad, et nendest enestest oleneb kõik, ning et pole tarvis usku, mis laseb inimesi vaevelda. Ikka enam ja enam vabanetakse jumaluse mõttest.

Pole võimalik saavutada uuendusi, purustamata, sama vähe kui teha revolutsioone roosiveega või puhastada Augiase talle paabulinnu sulega.

Chomfort.

Nuhid tööliste keskel

Põneva ja tõetruu pildi maalib Upton Sinclair organiseerimata tööliste elust Ameerika söekaevandustes enne ilma sõda oma paljuloetavas romaanis „Kuningas Süsi“.

Ühes suuremas söekaevanduses on tööliste viletsused tõusnud liiripunktini. Nad ei hooli ähvardustest ega relvadest. Valivad endile kontrolöri, kes peab valvama selle järele, et kaevandusest väljaraiutav sõenorm saaks õieti üles märgitud. Ettevõtjaile, kes tahavad elada tööliste kurnamise ja töö hulga alahindamisega, see muidugi ei meeldi. Nad astuvad tööliste vastu vägivalla ja alatustega. Järgnevas väljavõttes Sinclaire romaanist kujutatakse ööd vagunikontrolöri valimise järele vana tööliste Mike korteris, kuhu on nõupidamisele kogunud ka teisi, nende keskel on sisse lipsanud ka kaevandusomanikkude poolt saadetud n u h k.

*

Vana Mike uinus ruttu, Hal aga oli viimastest sündmustest erutatud, pääle selle igasugu mõtted hoidsid ta ärkvel. Paari-tunnilise üldise vaikuse järele märkas ta, et keegi magajaist end liigutab. Väikse lambi tuhmis valguses nägi ta silmi poolkinni hoides, et keegi meestest end püsti upitab. Esiailgu ei tunnud ta seda, kuid mõne hetke pärast selgus, et ülestõusnu pole keegi muu kui võõras kreeklane. Hal lebas liikumata; mõni sekund hiljem silmi avades nägi Hal, et mees küürakil olles ettevaatlikult kuulatas. Tõusis viimaks ja kobas ettevaatlikult käpakil üle magavate tööliste ikka lähemale.

Hal püüdis järele aimata magava ühetasast ja rahulist hingamist, niipalju kui see võimalik; mitte tähtsusetu väikeasi, kui teine mees sinu kohal kummardab ja valmis on iga kahtlase liigutuse juures sulle pussi ribikontide vahele torkama. Kuid pidi riskeerima. Natukese aja pärast, mis magajale näis lõpmatuna, tundis ta mehe kätt enda riietel kobavat ja pugevat kuni taskuni.

Tahab mind läbi otsida, mõtles Hal ja ootas; juba puged käsi ka teise tasku. Mõõdus jälle väike igavik, siis tõusis Apostilokas üles ja hiilis oma kohale tagasi. Minut hiljem lamas ta juba kaugele välja sirutatud jalgadega, ja toa valdas sügav vaikus.

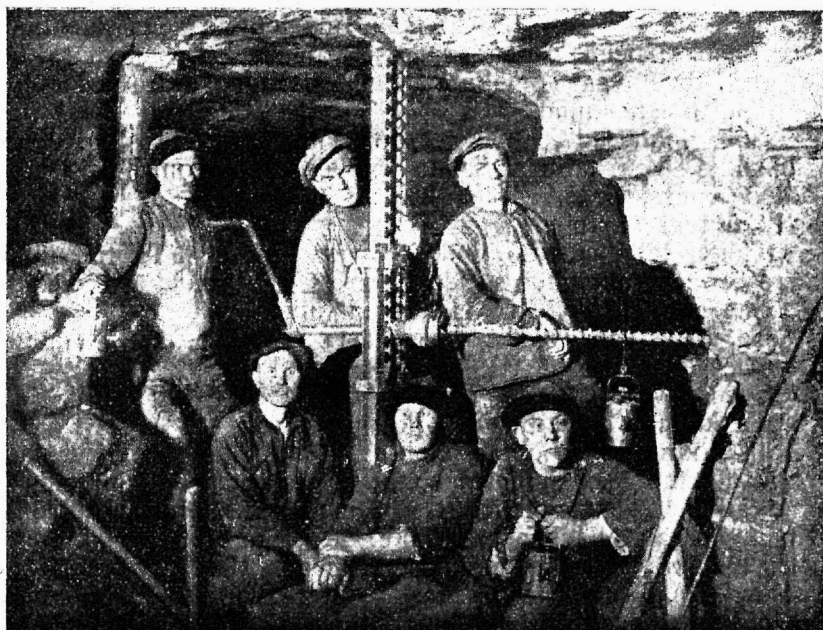
Hal tuhmis tasa enda taskuis, ja ta käsi puutus millegi vastu, tundis selles ära rahapaberite paki.

Ahaa! mõtles ta, nii on lood! Naeris sisemiselt ja ta mõtted rändasid kaugele tagasi lapsepõlve... Kui palju oli teda siis pöranud jutustus, milles kõneldakse lihtsast maapoisist, kes

linna asudes satub kurjategijate küüsi. Need riisuvad parajasti tühjaks oma peremehe rahalaeka ja poetavad sahtlivõtme märkamatu tasku.

Hal teadis, et ta peab nii ruttu kui vähegi võimalik rahatähed oma taskust kõrvaldama. Tahtis esiteks need Juudasele tagasi visata, kuid pea jõudis ta otsusele, et raha tuleb

Pilt Kohtla-Järvelt

Rühm põlevkivikaevanduse töölisi puhkesilmapilgul.

Edstromi tarvis alles hoida, kes vististi juba lähemal ajal langeb puudusse. Ootas poole tunni võrd aega, et kreeklane võiks rahulikult uinuda, siis kaevas tasa ja ettevaatlikult taskunoaga augu põrandasse ning toppis raha sinna. Ronis siis teise kohe pääle ja lamas, pää täis keerlevaid mõtteid.

*

Kas ootavad vaenlased hommikuni või tulevad nad pea? Pidas viimast tõenäolikumaks ja polnud seepärast ka üllatatud, kui kaks tundi hiljem ukse link väljastpoolt järsku maha

suruti. Silmapilk hiljem kuuldus hoop, ja uks prahvatas lahti, sääl seisis paar tüsedat meest.

Üldine segadus valdas toa, mõned kargasid karjatades püsti, teised jäid kivistanult lebama, uni polnud veel kõigist lahkunud. „Sääl on poiss!“ kisendas hää, milles Hal kohe ära tundis Jeff Cottoni, kaevanduspäämehe, oma. „Käed üles! Ja, Teie, Joe Smith!“ Hal järgnes käsule ootamata revolvri välkumist.

Siis astus lallutav hää sisse. Kuna draama lavastati päältvaatajate tarvis, siis anti teistele magajatele aega täielikult virgumiseks; nende silmad pidid ju valgusega kohanema. Hal seisis, käed üleval. Tõrvikute valguses tundis ta ära päämehe ja tema abiliste kujud.

„Noh, inimesed“, ütles Cotton viimaks, „teie olete need jõmpsikad, kes tahtsid saada endile vagunikontrolöri? Ja sääl on mees, kelle te olete valinud? On nii?“

Ei ühtegi vastust.

„Tahan teile näidata, milline mees see on. Ta tuli täna härra Stone (kubjatooline mees) juure ja tahtis teid ära müüa.“

„See on vale“, vastas Hal rahulikult.

„Ta võttis selleks otstarbeks härra Stone'lt raha“, kinnitas päämees.

„See on vale“, kordas Hal.

„Ta kannab raha taskus“! karjus teine.

Siis pööras Hal tööliste poole ja hüüdis: „Seltsimehed, nad tahavad mind teie silmis mustata; ärge laske endid narrida.“

„Vaikige“, käskis päämees. Tõendan teile oma sõna; kahtlemata on tal raha kaasas. Jake, otsige ta läbi.“

„Vaadake järele, seltsimehed“! hüüdis Hal. „Vististi kayatsevad nad mulle raha tasku torgata“! Siis vana Mike poole, kes vihaselt oli püsti karanud: „Hää, Mike, jätke juba!“

„Kiskuge oma kuub maha, Jake“, käsutas päämees. „Käärige särgivarukad üles. näidake neile oma käsi!“

Kõik see sarnanes mingisugusele nõiatoimingule; väike juut kiskus kuue seljast ja kääris särgivarukad õlgadeni tagasi. Näitas ümberseisjatele oma käsi, pööras neid kord siia kord sinna; sammus siis pikkamööda Hal'i poole, nagu hüpnotiseerija, kes tahab oma meediumi magama panna.

„Pange tähele“, ütles Cotton. „Tean, et tal on raha kaasas.“

„Pange tähele!“ hüüdis Hal, „see torgatakse mulle tasku!“

„Käed üles, noormees!“ käsutas päämees. „Teie sääl, tagasi!“ karjus ta Mikele ja teistele päältvaatajatele, kes Hal'ile lähemale surusid.

Folkorral olid kõik surmani tõsised, hiljem aga kui Hal

tođa silmapilku meele tuletas, pidi ta laginal naerma läbiotsija naljaka kaju üle, kes ennast niipalju kui vähegi võimalik Hal'ist eemal hoidis, et kõik näeks, nagu tuleks raha tõesti Hal'i taskust. Kõigepäält otsiti läbi välistaskud, siis põuetaskud; pidi ju läbiotsimine alatasa põnevamaks minema.

„Pöörake ennast ümber“, käskis Cotton; Hal tegi nagu kästi, ja Jake puistas ta püksitaskuid. Võttis säält välja uuri, kamm, peegli ja taskurätiku.

Hoidis neid asju kõigile nägemiseks kõrgel ja viskas siis maha.

„Oodake, veel pole kõik läbi otsitud“, hüüdis tseremoniimeister. „Tal on kusagil raha, mehed! Olete Teie, Jake, küljetaskud juba läbi vaadanud?“

„Veel mitte“, vastas Jake.

„Vaadake hästi, hüüdis päämees. Kõik kummardusid uudishimulikult, läbiotsija lasi põlvedele ja pööras siis pahupidi mõlemad küljetaskud.

Lasi siis käed ripakile, pettumus peegeldus kogu tema näos. Hal hoidis vaevalt naeru tagasi. „Säält pole midagi,“ seletas ta.

„Kuidas?“ kisendas Cotton, ja mõlmad jõllitasid üksteisele silmi. „Jumala pärast, ta on raha kusagile ära peitnud!“

„Minul pole mingisugust raha kaasas, seltsimehed!“ seletas Hal.

„Tahavad nad meid narrideks teha“.

„Ta on raha ära peitnud!“ mõirgas päämees. „Otsige välja, Jake“.

Ja Jake otsis veel kord läbi kõik taskud, rutates ja värisedes ärritusest. Nüüd ei mõelnud ta enam päältvaatajaile, tal oli ilusast rahast kahju. Hal pidi kuue maha kiskuma, püksid nõobiti lahti ja saapad otsiti läbi.

Kuid raha polnud kusagil; läbiotsijad seisis segaselt ja nõutult. „Ta müüs teid ära 25 dollari eest!“ tõendas päämees räpakalt. „Raha on ta kusagile ära peitnud“.

„Seltsimehed“, hüüdis Hal, „nad saatsid siia spiooni ja käskisid teda mulle raha tasku toppida“. Sääljuures vahtis ta Apostilokasele, kes kohkunult mõne sammu tagasi kargas.

„See on! See on nuhk!“ kisendas vana Mike. „Vean kihla, raha on tal veel taskus!“ ja ta püüdis kohkunud kreek-lasele lähemale tungida.

Päämees mõistis, et on tulnud silmapilk, kus peab eesriide alla laskma.

„Küllalt neist lollustest“, ütles ta lühidalt. „Viige närukael kaasa!“ Ja kohe haarasid Cottoni abimeeste käed Hal'i jä-

rele. Enne kui töölisid mõistsid midagi teha, oli ohver onnist välja tiritud.

Järgmine veerandtund kujunes vagunikontrolöri ametisse-seadjaile piinlikuks. Väljas pimeduses kaevanduse päämees ja ta abilised puistasid kõik oma viha Hal'ile. Nad raputasid oma ohvrit, tõukasid ja tagusid teda jalgadega. Üks mees- test väenas ta kätt nii, et ta hirmsast valust karjatas. Ruttu tiriti ta läbi kottpimedate tänavate kaevanduse päämehe büroo poole, ruumi, mis Põhjaorus täitis vangla ülesandeid. Hal oli südamest rõõmus, kui teda üksi jäeti ja vangla raske raudne üks nende järel kinni mürtsatas.

Noortööliste elust

Kohtlas.

Kaevanduse tööle alla 18 a. vanuseid ei võeta; ainult töökodades on õpilasi 16 a. pääle. Õpilaste tööolud on sarnased tööstusõpilaste olukor- raga üle maa. Kui enamasti kurdetakse korratut palgamaksmist, siis Koht- las saab seda enam-vähem õigel ajal, vahest 1—2 päeva hiljaksjäämisega.

Mis puutub noortööliste elusse, kes töötavad kaevanduses, siis on see võimatu vilets. Töö on tükiviisi ja tapvalt raske. Näiteks maa all. Töö-

Noorsotsialistid tellige ja levitage „Rahva Sõna“ Tallinn, postkast 367

tatakse käikudes 4 mehelise artelliga, kahes vahetuses — tähendab 2 meest vahetuses. Põlevkivi laaditakse vagonettidesse ja lükatakse käsitsi maa alt välja. Vagonetid on määrimata, ning sellepärast väga rasked lükata, päälegi suuremalt osalt vastu mäge.

Teenistusvõimalused minimaalsed. Tegelikult kõigub päevapalk 100—200 margani, muidugi arvesse võttes põhjalikku väljakurnamist ületundi- dega. Ehk Eestis on küll lükitööliste vähemalt päevapalk seadusega kindlustatud, siin aga „kindlustatakse“ seda kunstlikult, kirjutades tükitöö- tunde vähem, kui tegelikult on.

On juhtumisi kus 8 tunnilise tööpäeva eest kirjutati 6 ja isegi 4 tundi. Seda tehakse riiklikus ettevõttes!

K—se.

*

Kutse Noorsotsialistlikule Liidule Skandinaavia noortööliste päevale.

Rootsi noortööliste liit pühitseb 23. ja 24. juunil s. a. organisatsiooni 10-at aastapäeva, millest osavõtmiseks on kutse saadetud ka Eesti Noor- sotsialistlikule Liidule. 14. juunil peetakse Daanis Hindsgaval'i lossis sot- sialistliku noorsoo-internatsionaali eksekutiivkomitee koosolek, millest Eestil oleks võimalus osa võtta ühe esitajaga. 15.—18. juunini säälsamas on korraldatud internatsionaali juhtide päev, kust sõidetakse edasi juba Stockholmist rootsi noortööliste liidu juubelpäevale.

Järgmine „Rünnak“ nr. 6 (8) ilmub augustis.

Väljaandja ja vastutav toimetaja: Reinhold Saving.
Toimetus ja talitus: Tallinn, S. Brokusmägi 4, postkast 367.
Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.